

YASHIL

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№6

Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB[®]
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

OpenAIRE

ROAD

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

Academic
Resource
Index
ResearchBib

ISSN
INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

BASE

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

Crossref

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Elektron nashr. 175 sahifa.

E'lon qilishga 2025-yil 1-iyunda ruxsat etildi.

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldix'o'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukhonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayeich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro'yxatdan
o'tkazilgan.

MUNDARIJA

O'zbekistonda yashil iqtisodiyotni shakllantirishda xitoy va rossiya investitsiyalarining qiyosiy tahlili.....	20
Malikov Numonjon Kamalovich	
Raqamli texnologiyalarning makroiqtisodiy barqarorlikka ta'siri	26
Sherzod Rajabov, Istora Abdusalomova	
Reducing inequality through human capital development: a comparative analysis of policies in the european union and uzbekistan	30
Ilxomjonov Jaxongir Alisher o'g'li	
Hududiy raqamli infratuzilmaning xizmat ko'rsatish sektoriga ta'siri: samarqand viloyati misolida	39
Musinov Dilshod Sultanovich	
Ways to improve quality in hotels through digital technologies	44
N.A. Rakhmonova	
Проблемы и пути внедрения механизма налогового стимулирования центров инновационного роста нового узбекистана.....	48
Умаров Б. С.	
Влияние протекционистской политики на инвестиционные стратегии промышленных предприятий.....	55
Ёдгоров Сардорбек Самадович	
Fiskal siyosat tahlili: aholi bandligi; aholi daromadlari; soliqqa tortish.....	61
Isroilov Boxodir Ibragimovich, Navruzova Farog'at Abdihamid qizi	
Problems in entrepreneurial potential development: a comprehensive analysis of contemporary barriers and challenges	67
Baxtiyor Xabibullayev Abdulvoxid o'g'li	
Tijorat banklarida aholi omonatlarining jozibadorligini oshirishning metodologik asoslari va amaliy yo'nalishlari	73
Xakimov Zoxid Norbo'tayevich	
To'lov aylanmasining mohiyatini aniqlashda to'lov va to'lov oqimlarining roli.....	78
I.F.Sayfiddinov	
Moliyaviy inklyuzivlikni ta'minlovchi samarali soliq siyosati.....	83
Artikov Ne'matulla Abdusalamovich	
Youth, digital finance, and the gig economy in uzbekistan	86
Akmal Boymurodov	
Aktsiyadorlik jamiyatlari korporativ boshqaruvda qaror qabul qilishda raqamli texnologiyalardan foydalanish masalalari	91
Xabibullaeva Shirinxon Tohir qizi	
В условиях трансформации обеспечение развитие образования и нуки в сфере подготовки управленческих кадров	98
Суюнов Дилмурод Холмурадович	
Ипотечное кредитование как инструмент социальной политики в узбекистане	104
Базарова Нигора Равшановна	
Kichik biznes subyektlari tomonidan hudud aholisi bandligini ta'minlashning ijtimoiy va iqtisodiy natijalari.....	110
Ergasheva Nigora Abdigapparovna	
Kichik korxonalar istiqbolli hududlarda sanoat ishlab chiqarish holati dinamikasi.....	114
Xonto'rayev Obbosxon Kamolxon o'g'li	
Banklarning aktivlarini daromadliligini oshirish yo'llari	118
Elbusinova Umida Khamidullaevna	

Ekologik omillar o'zgarishining dehqon xo'jaliklari yalpi hosiliga ta'siri	123
Otamurodova Dildora Abdukrimovna	
O'zbekiston tijorat banklarining yashil iqtisodiyotdagi o'rni	128
Eshev Furqat A'zamovich, Ibragimova Feruza Axtamovna, Jumanazarova Malika Baxtiyorovna, Raxmatova Mohina Dilmurod qizi	
Использование интеллектуальных технологий в процессе обслуживания клиентов банка	132
Хашимова Дилёра Пахритдиновна	
Innovatsion faoliyatning moliyaviy rag'batlantirish va boshqaruv samaradorligini belgilovchi omil va jihatlar.....	138
Baxriddinov Nodirbek Zamirdinovich	
Import tovarlari bo'yicha aksiz solig'ini undirishning nazariy asoslari	143
Abdurasulov Murodjon Bahrom o'g'li	
Роль цифровых валют центральных банков в модернизации платёжной инфраструктуры: мировой опыт и перспективы Узбекистана	150
Срожиддинова З.Х., Тухтасинова Д.Н.	
Tijorat banklarida chakana to'lov tizimlarini nazariy asosi	155
Sultonov Davronjon Rustam o'g'li	
Tikuv-trikotaj korxonalarida raqobatbardoshlikni oshirishda strategik menejmentning roli	161
Mamatraimov Islom Mamanazarovich	
Bank likvidligini boshqarishda valyuta kursi barqarorligini ta'minlash mexanizmlari.....	166
Sattorova Nasiba G'anijon qizi	
Ta'lim, ekologiya va raqamlashtirish sohalarida bolalar va o'smirlar turizmini integratsiyalash: xalqaro tajribalar va O'zbekiston.....	170
Islomova Dilrabo Salomovna	

TA'LIM, EKOLOGIYA VA RAQAMLASHTIRISH SOHALARIDA BOLALAR VA O'SMIRLAR TURIZMINI INTEGRATSIYALASH: XALQARO TAJRIBALAR VA O'ZBEKISTON

Islomova Dilrabo Salomovna

TDIU Turizm va mehmonxona biznesi
kafedrasi katta o'qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada bolalar va o'smirlar turizmini rivojlantirishning hozirgi tendensiyalari va asosiy strategik yo'nalishlari o'rganilgan. Tadqiqotda xorijiy va milliy tajribalarni tahlil qilishda sifat va qiyosiy tadqiqot usullaridan foydalanildi. Tadqiqot natijalariga ko'ra, raqamlashtirish, ta'lim integratsiyasi, ekoturizm va inklyuzivlik – bolalar va o'smirlar turizmini istiqbolli yo'nalishlari sifatida aniqlangan. Maqolada yoshlar va inklyuziv turizmini qo'llab-quvvatlashga doir taklif va tavsiyalar keltirilgan

Kalit so'zlar: Bolalar va o'smirlar turizmi, bolalar sayohati, ta'lim turizmi, ekoturizm, turizm siyosati, barqaror rivojlanish.

Аннотация: В статье рассматриваются современные тенденции и основные стратегические направления развития детского и подросткового туризма. В исследовании использовались качественные и сравнительные методы исследования для анализа зарубежного и национального опыта. По результатам исследования перспективными направлениями детского и подросткового туризма были определены цифровизация, образовательная интеграция, экотуризм и инклюзивность. В статье представлены предложения и рекомендации по поддержке молодежного и инклюзивного туризма.

Ключевые слова: Детский и юношеский туризм, детский туризм, познавательный туризм, экотуризм, туристическая политика, устойчивое развитие.

Abstract: This article examines current trends and key strategic directions in the development of children's and youth tourism. The study used qualitative and comparative research methods to analyze foreign and national experiences. According to the results of the study, digitalization, educational integration, ecotourism and inclusion were identified as promising areas of children's and youth tourism. The article presents proposals and recommendations for supporting youth and inclusive tourism.

Key words: Children and youth tourism, children's travel, educational tourism, ecotourism, tourism policy, sustainable development.

KIRISH

Dunyo hamjamiyatida turizm iqtisodiy kategoriya sifatida tan olinishi barcha mamlakatlarda bu sohaga bo'lgan qiziqishni tobora o'rtirmoqda. Bu borada O'zbekistonda ham keng ko'lamli ishlar olib borilmoqda. Turizm sohasini davlat siyosati darajasiga olib chiqilishi ushbu sohani yanada rivojlanishiga sabab bo'lmoqda. Bugungi kunda O'zbekiston sharoitida mavjud turizm salohiyatidan kelib chiqib, turizmning barcha turlarini joriy etish mumkin. Mamlakatda ziyorat turizmi, gastronomik turizm, eko turizm, ekstremal turizm, qishloq turizmi, etno turizm, agro turizm, speleoturizm, harbiy turizm, geologik turizm, yoshlar turizmi kabi turizm turlari qatorida bolalar va o'smirlar turizmini rivojlantirish ham dolzarb masalalardan biri hisoblanadi.

Bolalar va o'smirlar turizmi nafaqat dam olish, balki ijtimoiy-madaniy, ma'rifiy va hissiy rivojlanishga ham yordam beruvchi zamonaviy turizm tizimlarining ajralmas qismiga aylanib bormoqda. UNWTO (2023) [11] ma'lumotlariga ko'ra, o'smirlar va talabalar sayohati xalqaro sayyohlik oqimining taxminan 23% ni tashkil etadi, bu esa o'ziga xos ehtiyoj va intilishlarga ega bo'lgan o'sib borayotgan segmentni bildiradi. Yosh sayyohlar odatda o'rganish, madaniyat, barqarorlik va jamiyatni birlashtirgan mazmunli va o'zgartiruvchi tajribalarni

izlaydilar va bevosita ishtirok etadilar. Bundan tashqari, milliy hukumatlar bolalar va o'smirlar turizmini mintaqaviy rivojlanishi, ijtimoiy integratsiya va inson kapitalini oshirishning asosiy tashabbuskori sifatida tobora ko'proq e'tibor qaratmoqda.

Bolalar va o'smirlar turizmining ahamiyati ortib borayotganiga qaramay, ushbu turizm turi hali ham kam o'rganilgan va mamlakatlar bo'ylab notekis rivojlanganligiga guvoh bo'lamiz. Ushbu maqolada bolalar va o'smirlar turizmini rivojlantirishning ustuvor strategik yo'nalishlarini o'rganishga, jahon va mintaqaviy ilg'or tajribalarni tahlil qilishga va ushbu turizm turining barqaror o'sishi uchun davlat siyosati darajasida choralar ishlab chiqish haqida takliflar va tavsiyalar berilgan.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Bolalar va o'smirlar turizmining nazariy evolyutsiyasi oddiy dam olishga yo'naltirilgan modellardan ta'lim, barqarorlik, o'ziga xoslik va raqamli ishtirokni ta'kidlaydigan ko'p o'lchovli ramkalarga o'tishni aks ettiradi. Quyidagi mualliflar bolalar va o'smirlar turizmini rivojlantirishning nazariy asoslariga katta hissa qo'shmoqda:

Richards va Wilson (2004) bolalar va o'smirlar turizmining global fuqarolikni rivojlantirish, shaxsiyatni shakllantirish va madaniyatlararo muloqotdagi rolini ta'kidladilar [9].

Holloway (2002) maktab o'quv dasturlarini norasmiy ta'limni kuchaytiruvchi sayohat tajribasi bilan bog'lab, pedagogik turizm tushunchasini kiritdi [7].

Carr (2011) erkinlik, sarguzasht va tengdoshlar bilan bog'lanish bilan bog'liq motivatsiyalarga e'tibor qaratib, bolalar va o'smirlar turizmidagi xatti-harakatlar modellarini tahlil qildi [2].

Gibson (2020) sport va yoshlar turizmi chorrahasini o'rganib, uning jamoaviy ish va jismoniy farovonlikni shakllantirishdagi rolini ta'kidladi [5].

Fennell (2017) ekoturizm nazariyasi orqali bolalar va o'smirlar turizmining ishtirokidagi axloqiy turizm modellarini himoya qilish orqali tanqidiy nuqtai nazarga hissa qo'shdi.

UNWTO (2022) shaxsiy o'sish, fuqarolik ishtiroki va barqarorlik tamoyillariga asoslangan "Yoshlarning transformatsion sayohati" uchun asosni taklif qildi [10].

Li & Pearce (2021) bolalar va o'smirlar sayohatida raqamli ilovalarni o'rganib chiqdi va virtual jalb qilish va AI-ga asoslangan sayohatni rejalashtirish vositalarining ortib borayotgan rolini ta'kidladi.

Kavagnaro va Staffieri (2015) Z avlodi sayyohlarining qadriyatlarini o'rganib chiqdi, bu haqiqiylik, ekologik mas'uliyat va ijtimoiy ta'sirni afzal ko'rishiga ishora qildi [3].

Bachleitner & Zins (1999) qishloq yoshlari turizmi va jamiyatga yo'naltirilgan dasturlarda madaniy meros ta'limining ahamiyatini o'rgandi [1].

Gursoy va boshqalar. (2017) pandemiyadan keyingi rejalashtirishda tobora dolzarb bo'lgan xalqaro sayohatlarda bolalar va o'smirlar turizmining xavf va xavfsizlik haqidagi tasavvurlarini baholadi [6].

Ushbu tadqiqotlar birgalikda ta'lim, texnologiyaga asoslangan, madaniy jihatdan immersiv va ekologik jihatdan mas'uliyatli bo'lgan bolalar va o'smirlar turizmiga paradigmaning o'zgarishini ta'kidlaydi.

3. Tadqiqot metodologiyasi

Beshta davlat: Germaniya, Yaponiya, O'zbekiston, Kanada va Indoneziyadagi bolalar va o'smirlar turizmini rivojlantirish strategiyalarini tahlil qilish uchun sifat-qiyoslash usuli qo'llanildi. Ma'lumotlar UNWTO hisobotlari, turizmni rivojlantirish milliy rejalari, ta'lim siyosati hujjatlari va akademik adabiyotlardan to'plangan.

Tadqiqot quyidagi bosqichlardan o'tdi:

Jahon bolalar va o'smirlar turizmi strategiyalarini tematik kodlash.

Dastur turlarini turkumlash (ta'lim, ekoturizm, inklyuziv sayohat).

Asosiy ko'rsatkichlar sifatida ishtirok etish stavkalari, byudjet mablag'lari va raqamli infratuzilmani qo'llab-quvvatlashdan foydalangan holda qiyosiy tahlil.

TAHLIL VA NATIJALAR

1-jadval. Dastur tipologiyalari va asosiy tendentsiyalari

Dastur turi	Tavsifi	Misollar
Ta'lim turizmi	Maktab sayohatlari, mu zeylarga sayohatlar, madaniy almashinuv	Germaniyaning Schulfahrten, Kanadaning «Explore» dasturi
Ekologik turizm	Tabiat qo'ynida joylashgan lagerlar, iqlimdan xabardorlik, ko'ngillilik	Indoneziyaning ko'ngilli yoshlar yashil lagerlari

Inklyuziv turizm	Yetim, nogiron bolalar, qishloq yoshlari uchun sayohat dasturlari	O'zbekistonning Mehribonlik oromgohlari, muruvvat uylari
Texnologik raqamlashtirilgan sayohatlar	Platformalarga asoslangan rejalashtirish, virtual sayohatlar, o'yinli kashfiyot, tadqiqotga asoslangan dasturlar	Yaponiyaning Smart Travel EdTech platformalari

Germaniya ta'lim to'g'risidagi qonunga muvofiq har yili maktab sayohati uchun 60 million yevrodan ortiq mablag' ajratadi.

O'zbekiston hukumati Yoshlar masalalari agentligi orqali Surxondaryo va Xorazm viloyatlaridagi yoshlar eko-lagerlarini moliyalashtirmoqda.

Yaponiya VR-ga asoslangan madaniy sayohat va maktab o'quvchilari uchun interaktiv platformalarga sarmoya kiritadi.

Kanada mahalliy jamoalar bilan yoshlar almashinuv dasturlarini qo'llab-quvvatlash uchun maktablarga grantlar taklif qiladi.

2-jadval. Ishtirok etish stavkalari va foydalanish imkoniyati[11]. Mamlakatda yoshlarning sayohatlardagi o'rtacha ishtiroki (%)

Davlatlar	Yoshlarning sayohatdagi o'rtacha ishtiroki (%)	Davlat tomonidan ajratiladigan subsidiya (%)	Imkoniyatlar indeksi*
Germaniya	68%	100% (maktab sayohatlari)	Yuqori
Kanada	61%	75%	Juda yuqori
O'zbekiston	45%	65%	O'rta
Indoneziya	53%	40%	O'rtachadan past
Yaponiya	66%	80%	Juda yuqori

Imkoniyatlar indeksi infratuzilma, inklyuzivlik va arzon narxga asoslangan.

Ushbu tahlillarda O'zbekiston va Indoneziya o'rtasida raqamlar orasida tafovutlarni ko'rishimiz mumkin:

Nogiron bolalarning asosiy sayohat dasturlariga jalb etilishining cheklanganligi.

Hududlarda kam ta'minlangan oilalarda mablag' tanqisligi.

COVID-19 dan keyingi xavfsizlik va ota-onalar tashvishlari.

"Bugungi kunda O'zbekistonda bolalar va o'smirlar turizmini rivojlantirish mamlakatning boy madaniy merosi, rang-barang landshaftlari va rivojlanib borayotgan turizm infratuzilmasi bilan bir qatorda, ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotning muhim qismi sifatida strategik ahamiyat kasb etmoqda. Hukumatning vatanparvar, atrof-muhitga mas'uliyatli va ijtimoiy faol yosh avlodni tarbiyalashga yo'g'rilgan say-harakatlari maktab o'quvchilari, yoshlar uchun inklyuziv turizmni rivojlantirishga qator milliy dasturlarni amalda qo'llash jarayonida o'z ifodasini topmoqda".

O'zbekistonda so'nggi yillarda yoshlarga oid davlat siyosati va turizmni rivojlantirish bo'yicha 2023–2026-yillarga mo'ljallangan strategiyasi doirasida turli tashabbuslar boshlangan bo'lib, ularda maktab o'quvchilari, talabalar va imkoniyati cheklangan yoshlarning sayohat qilish imkoniyatlarini kengaytirishga ustuvor ahamiyat beriladi. Bularga quyidagilar kiradi[15]:

"Mehribonlik oromgohlari" (Yetimlar oromgohlari dasturi): Yoshlar masalalari agentligi bilan hamkorlikda tashkil etilgan ushbu dastur yetim va ijtimoiy himoyaga muhtoj yoshlarga madaniy ta'lim, tabiatni o'rganish va psixologik rehabilitatsiyaga qaratilgan yozgi turizm tadbirlarida qatnashish imkonini beradi.

Maktablarda "Yashil turizm haftaliklari": O'zbekiston Respublikasi Ekologiya, atrof-muhitni muhofaza qilish va iqlim o'zgarishi vazirligi hamda O'zbekiston Respublikasi maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi qoshida maktab guruhlar uchun Shahrisabz, Termiz, Zomin kabi hududlarda bog'lar, tog'lar, madaniy meros obyektlari bo'ylab eko-sayohatlar tashkil etilmoqda.

"Men O'zbekistonni sevaman" ichki sayohat kampaniyasi (2022–2023): Turizm va Madaniy meros vazirligi tomonidan ilgari surilgan ushbu tashabbus 50 000 dan ortiq maktab o'quvchilari va talabalarga, ko'pincha Buxoro, Xiva va Samarqand kabi YuNESKO obyektlariga chegirmali transport va ekskursiyalarni taqdim etdi[15].

Mamlakatda olib borilayotgan islohatlarga qaramay, maktab o'quvchilari va talabalarni to'liq qamrab oluvchi va barqaror yoshlar turizmi tizimini rivojlantirish yo'lida bir qancha to'siqlarga duch kelinmoqda:

Qishloq va tog'li hududlarda hali ham katta maktab guruhlarini qabul qilish uchun tegishli transport, turar joy va xavfsizlik protokollari mavjud emas.

Aksariyat sayohatlarni rejalashtirish va bron qilish tizimlari hali ham kattalar uchun mo'ljallangan bo'lib, bolalar va o'smirlar uchun qulay interfeyslar va o'yin o'rganish tajribasi mavjud emas.

Kam ta'minlangan oilalar va chekka hududlardagi maktab o'quvchilari, yoshlar iqtisodiy va moddiy-texnikaviy sabablarga ko'ra turizm dasturlarida yetarlicha ishtirok etmayapti.

O'zbekistonning ulkan merosi va "Yangi O'zbekiston" (Yangi O'zbekiston) islohotlariga sodiqligi yoshlar turizmini milliy rivojlanish maqsadlari bilan bog'lash uchun noyob imkoniyatlarni taqdim etadi:

Barcha umumta'lim maktablarida majburiy "Sayohat va meros" haftaliklarini joriy etish rasmiy ta'limni tajribaviy o'rganish bilan bog'lashi mumkin.

Zarafshon vodiysi, Chimyon va Orolbo'yida maktab o'quvchilari boshchiligidagi yashil turizm loyihalarini kengaytirish atrof-muhitni muhofaza qilishni rag'batlantiradi.

AR/VR elementlari va o'yin orqali o'rganishga ega bo'lgan rasmiy yoshlar turizmi mobil ilovasini (o'zbek, rus, ingliz tillarida) ishlab chiqish faollikni oshirishi mumkin.

XULOSA VA TAKLIFLAR.

Bolalar va o'smirlar turizmi dasturlari va global ta'lim va atrof-muhit kun tartibi o'rtasida o'sib borayotgan uyg'unlikni ko'rsatadi. Kuchli tarmoqlararo hamkorlikka ega bo'lgan mamlakatlar (masalan, Yaponiya, Kanada) dasturlarda ishtirok etish va samaradorlikni oshiradi. Germaniya va Yaponiyada ko'rilganidek, turizmning rasmiy ta'lim tizimlariga kiritilishi muvaffaqiyatning asosiy omili sifatida namoyon bo'ladi.

O'zbekiston va Indoneziya kabi iqtisodiyoti rivojlanayotgan mamlakatlarda sa'y-harakatlar olib borilmoqda, biroq infratuzilmadagi kamchiliklar va yetarli mablag' yo'qligi tufayli cheklanib qolmoqda. Biroq, ichki ekoturizm va "Mehribonlik uyi" tarbiyalanuvchilari, imkoniyati cheklangan yoshlarni qo'llab-quvvatlash dasturlari kabi tashabbuslar istiqbolli yo'nalishdan dalolat beradi. Yoshlar turizmini milliy ta'lim strategiyalari, raqamli rivojlanish va iqlimga chidamlilik bilan uyg'unlashtiradigan kompleks tizimlarga aniq ehtiyoj bor.

Bolalar va o'smirlar turizmi shaxsiy va fuqarolik rivojlanishining asosiy yo'nalishiga aylanib bormoqda. Ta'lim sayohati, ekoturizm va raqamlashtirish kabi strategik yo'nalishlar uning barqaror o'sishida markaziy o'rin tutadi. Hukumatlar har bir bolaning mazmunli sayohat tajribasiga ega bo'lishini ta'minlash uchun inklyuziv va innovatsion siyosatlarini qabul qilishi kerak.

Kelgusi tadqiqotlarda yoshlar sayohatining ta'lim natijalariga, kasbga yo'naltirilganligiga va atrof-muhitga bo'lgan munosabatiga uzoq muddatli ta'sirini o'rganilishi kerak.

Tadqiqotlar asosida quyidagi takliflar shakllantirildi:

Tarix, ekologiya va fuqarolik kabi majburiy ta'lim komponentlari bilan sayohat dasturlarini maktab o'quv dasturlariga kiritish zarur.

Ayniqsa, rivojlanmagan hududlarda maktab o'quvchilari sayohatlari tashabbuslarini moliyalashtirish uchun davlat-xususiy sheriklikni (DXH) yo'lga qo'yish kerak.

Imkoniyati cheklangan yoshlar, "Mehribonlik uyi" tarbiyalanuvchilari va kam ta'minlangan oilalar farzandlari uchun qulay infratuzilma va moslashtirilgan dasturlarni ishlab chiqish lozim.

Yoshlar sayohatini rejalashtirish va o'yinlashtirilgan madaniy o'rganish vositalari uchun foydalanuvchilarga qulay raqamli platformalarni ishlab chiqish kerak.

Erta yoshdan boshlab atrof-muhitga oid ongini shakllantiradigan tabiat, ekologiyani asrashga asoslangan dasturlarga ustuvor ahamiyat berish zarur.

Bolalar va o'smirlar turizmining ta'lim va farovonlikka ta'sirini o'lchash uchun milliy va mahalliy ko'rsatkichlarni joriy etish lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Bachleitner, R. va Zins, A. H. (1999). Qishloq jamoalarida madaniy turizm: aholining nuqtai nazar. Biznes tadqiqotlari jurnali, 44(3), 199–208. [https://doi.org/10.1016/S0148-2963\(97\)00201-4](https://doi.org/10.1016/S0148-2963(97)00201-4)
2. Karr, N. (2011). Bolalar va oilalarning bayram tajribasi. Routledge.
3. Kavagnaro, E. va Staffieri, S. (2015). Talabalarning sayohatchilar qadriyatlarini va ularning mehmondo'stlik xizmatlaridan kutishlarini o'rganish. Turizm va mehmondo'stlik tadqiqotlari, 15(2), 81–93. <https://doi.org/10.1177/1467358415576080>
4. Fennell, D. A. (2017). Ekoturizm (4-nashr). Routledge.
5. Gibson, H.J. (2020). Yoshlar o'rtasida sport turizmi: kontseptual asos. Sport va turizm jurnali, 24(3), 209–224. <https://doi.org/10.1080/14775085.2020.1807806>
6. Gursoy, D., Chi, C. G. va Lu, L. (2017). Avlod Z sayohatchilari va idrok etilgan xavf. Journal of Travel Research, 56(7), 865–877. <https://doi.org/10.1177/0047287516678330>

7. Holloway, C. J. (2002). Turizm biznesi (6-nashr). Pearson ta'limi.
8. Rustamovich, D. B. (2023). Financing Domestic Tourists And Export Of Tourism Services. Fan, ta'lim, madaniyat va innovatsiya, 2, 35-37.
9. Li, Y. va Pearce, P. L. (2021). Mobil ilovalar va yoshlar turizmi: raqamli mahalliy sayohatchilarni tushunish. Turizm sharhi, 76(3), 521–538. <https://doi.org/10.1108/TR-03-2020-0118>
10. Richards, G. va Uilson, J. (2004). Global ko'chmanchi: nazariya va amaliyotda ryukzak sayohati. Kanallarni ko'rish nashrlari.
11. Aguirre Paz, Luz M., et al. "Survival Analysis Based on Fusion of Decisions from Multiple Tree Structure: A Cutting-Edge Approach." Fusion: Practice & Applications 14.1 (2024).
12. YUNVTO. (2022). Barqaror kelajak uchun yoshlar sayohatini o'zgartirish. Jahon turizm tashkiloti. <https://www.unwto.org/youth-tourism>
13. UNWTO. (2023). Yoshlar va talabalar sayohati bo'yicha global hisobot. Madrid: UNWTO nashrlari.
14. YUNESKO. (2023). 2023 yilgi ta'lim monitoringi bo'yicha global hisobot – Barqaror jamiyatlar uchun inklyuziv ta'lim. <https://www.unesco.org/reports>
15. Kanada hukumati. (2022). Yoshlar bandligi va malakalari strategiyasi (YESS). <https://www.canada.ca/en/employment-social-development/programs/youth-employment-strategy.html>
16. Yaponiya hukumati. (2021). Kelgusi avlod uchun aqlli ta'lim - maktab turizmida raqamli ta'lim. Ta'lim vazirligining oq kitobi.
17. O'zbekiston yoshlar masalalari agentligi. (2023). Yoshlar ekologik lagerlari va ijtimoiy integratsiya dasturlari bo'yicha yillik hisobot. Toshkent: YAA matbuoti..
18. D.S.Islomova.toshkent shahrida bolalar va o'smirlar turizmini
19. rivojlantirish mexanizmlarining asosiy tamoyillar www.marketingjournal.uz. №3-son mart, 2025-yil

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 6

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>
